

SPREIDING EN ONTWIKKELING IN KOSTPRIJS MELK

Jakob Jager

De totale kosten op zuivere melkveebedrijven bedroegen in 1999/00 gemiddeld 48,15 euro per 100 kg melk. Vanuit deze kosten kan de kostprijs van melk berekend worden door de opbrengsten van bijproducten (onder andere de omzet en aanwas) in mindering te brengen. Die opbrengsten zijn immers onlosmakelijk met de productie van melk verbonden.

Van de onderscheiden kostenposten is arbeid met 15,55 euro per 100 kg de grootste. Deze arbeidskosten zijn vrijwel volledig de ingerekende kosten van arbeid van de ondernemer en zijn gezin. Ze vormen dus niet alleen kosten, maar komen ook terug als inkomen.

Ontwikkeling kostprijs melk

In de opbouw van de brutokosten en de kostprijs hebben zich over de periode 1985-1999 forse verschuivingen over de kostenposten voorgedaan (tabel 1). Het meest stabiel is het arbeidsaandeel, dat ondanks een sterke prijsstijging van het ingerekende uurloon nauwelijks is toegenomen. Er heeft zich een grote verbetering van de arbeidsproductiviteit voorgedaan, onder andere door een verhoging van de productie per koe en een sterke groei van de productie per bedrijf. Vooral de toegerekende kosten zijn ten opzichte van 1985 sterk gedaald (-47%), onder andere door lagere prijzen van voer en meststoffen, maar ook door extensivering van de productie. Deze lagere toegerekende kosten zijn volledig opgeslokt door hogere kosten voor machines, grond- en gebouwen en melkquotum.

In 1999 liggen de totale kosten op een iets lager niveau dan in 1995, vooral door lagere toegerekende kosten. Omdat ook de omzet en aanwas is gedaald is het voordeel bij de kostprijs van melk kleiner dan bij de totale kosten.

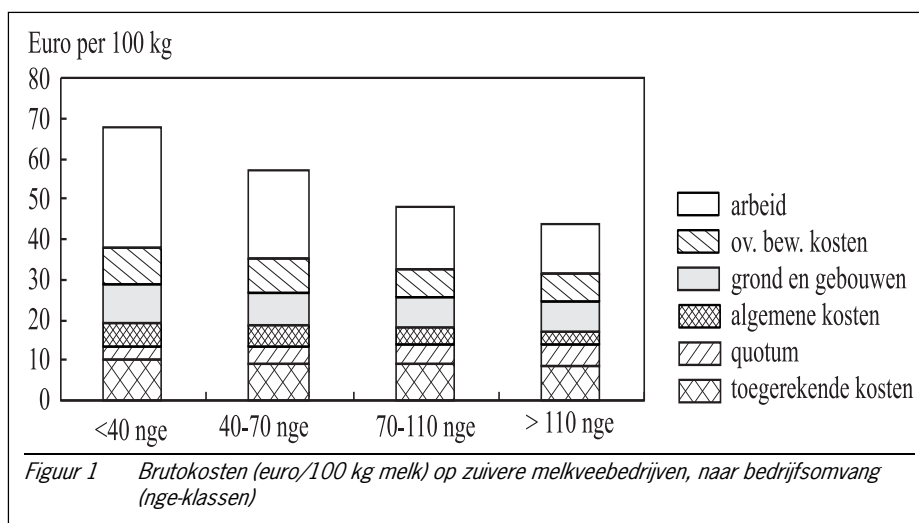
	1985/86	1990/91	1995/96	1999/00
Arbeid	14,80	15,35	15,85	15,55
Ov. bewerkingskosten	5,60	7,65	7,60	7,40
Grond en gebouwen	5,15	7,60	7,80	7,40
Quotum	0,05	1,55	3,80	5,00
Toegerekende kosten	16,75	11,10	11,20	8,95
Overig	4,45	4,85	4,50	3,90
Totaal kosten	46,75	48,15	50,80	48,15
Niet-melkopbrengsten (-)	7,00	7,30	6,75	5,15
Kostprijs	39,75	40,85	44,05	43,00

Bron: Bedrijveninformatie van het LEI

Verschillen tussen bedrijven

Tussen individuele bedrijven bestaan grote verschillen in kostprijs van melk. De grootste verschillen zijn terug te vinden in de efficiëntie van de vaste kosten: de aanwending van arbeid, machines en gebouwen per eenheid product. Daarmee blijkt de bedrijfsomvang sterk bepalend voor de totale brutokosten per 100 kg melk (figuur 1). De totale kosten bedragen op kleine melkveebedrijven gemiddeld ongeveer 67,70 euro per 100 kg melk, tegenover 43,90 euro op de grotere bedrijven. Dit verschil van ongeveer 24 euro wordt voor ruim 17 euro verklaard uit de arbeidskosten. Het enige deel waar de kleinere bedrijven gemiddeld beter scoren, zijn de quotumkosten. Maar dat heeft vooral met de methodiek van kostentoekening te maken: alleen voor aangekochte quota worden rente en afschrijving in rekening gebracht. En de kleinere bedrijven hebben in het verleden minder quotum aangekocht dan de grotere bedrijven. Het verschil in toegerekende

kosten tussen grote en kleine bedrijven blijft beperkt tot ongeveer 1 euro per 100 kg.

Spreiding in toegerekende kosten

Van de totale kosten is een groot deel op korte termijn nauwelijks te beïnvloeden. Een aanpassing van de bedrijfsomvang om de efficiëntie van de vaste kosten te verhogen vraagt immers forse investeringen, met hogere kosten tot gevolg. De toegerekende kosten zijn wel enigszins te beïnvloeden, bijvoorbeeld door verbetering van het management. Worden de bedrijven ingedeeld naar hoogte van de toegerekende kosten per 100 kg melk, dan blijkt dat vooral de intensiteit een belangrijke verklaring is voor de verschillen (tabel 2). De extensieve bedrijven kunnen volstaan met minder voer- en meststoffenaankopen. De bedrijven met hogere toegerekende kosten hebben zowel meer melk per hectare alsook een hogere jongveebezetting per koe. De krachtvoeraankopen liggen dan ook bijna een kwart hoger dan bij de bedrijven met lage toegerekende kosten. Daarbovenop komt dan nog eens een hogere prijs van het krachtvoer, meer ruwvoeraankopen en hogere kosten voor diergezondheid. De bedrijven met lage toegerekende kosten behalen ook een lagere totale kostprijs en bovendien ook een hoger saldo per koe, een hoger inkomen per ondernemer en een hoger inkomen per gewerkt uur dan gemiddeld. Bij de bedrijven met hogere toegerekende kosten blijft het inkomen per uur en per ondernemer iets achter vanwege een kleinere bedrijfsomvang dan gemiddeld.

Tabel 2 *Enkele kenmerken van zuivere melkveebedrijven, ingedeeld naar hoogte van de toegerekende kosten per 100 kg melk, boekjaar 1999/00*

	laag	midden	hoog	Totaal
Algemene gegevens				
Oppervlakte cultuurgrond (ha)	36,2	37,8	32,0	35,6
Bedrijfsomvang (nge)	93	102	89	95
Aantal melkkoeien	57,5	62,3	53,6	58,2
Veebezetting (mkk/ha c.g.)	1,6	1,6	1,7	1,6
Gebruiksquotum (kg)	430.000	481.200	404.900	442.600
Jongvee (stuks per 10 koeien)	6,7	7,3	7,7	7,3
Kostprijs melk				
Toegerekende kosten	7,11	8,75	11,17	8,94
Niet-toegerekende kosten	38,93	38,42	40,79	39,23
Totaal kosten	46,04	47,17	51,97	48,17
Niet-melkopbrengsten	4,65	5,00	6,00	5,17
Kostprijs	41,38	42,17	45,97	43,00
Prijzen en hoeveelheden				
Fabrieksprijs melk (euro/100 kg)	33,23	33,33	33,04	33,22
Melkgift (kg per koe)	7.500	7.790	7.610	7.660
Krachtvoerprijs (euro/100 kg)	14,94	15,24	16,02	15,40
Krachtvoergift (kg per koe)	1.910	2.160	2.350	2.140
Gezinsinkomen uit bedrijf				
Euro per ondernemer	28.750	25.690	14.420	23.220
Euro per uur	8,00	6,60	4,00	6,30

Bron: Het Bedrijven-Informatienet van het LEI.